

Szerkesztői megjegyzés Ennodius himnuszainak fordításához

Bizonytalán sok igazság van az irodalomkritika fanyalgásában, amelyet a bevezető tanulmány is idézett. Jóllehet Ennodius említést érdemel, mint aki a latin keresztény himnuszsköltészet történetében először próbálta ötvözni a mércévé lett szentambrusi és a klasszicizáló prudentiusi stílust, s noha a strófaforma egy kivétellel Milánó püspökéé, a verstechnika pedig leginkább az ókori keresztény költőfejedelmét imitálja, a kísérlet mégsem sikerült. Talán hatása sem igen volt. Venantius Fortunatusnak, a meroving kor legjobb keresztény poétájának annál inkább. Ennodius himnuszai, bár nyilvánvalóan Ambrus ciklusának kiegészítésére, mintegy liturgikus célra születtek, s bár korlátozott használatnak is örvendtek, nem kerülhettek bele abba a kora középkor századaiban — szinte titkosan, szinte ismeretlen helyen s módon—megválogatott és csodálatosan összeérlelt himnuszanyagba, amely a IX. század után Európa-szerte elterjedt. Hiányzott belőlük a súly s a mérték, amely Ambrusnál és a nyomában járó ambrozián–gallikán himnuszokban megvan, s hiányzik a báj, a forma nem súlytalan, de mégis könnyed kezelése, amely feltűnik már Venantius Fortunatusnál, s a karoling kor táján az Ave maris stellában és sok hasonló, névtelen vagy ismert szerzőjű versben meghatározóvá válik.

Mégis tanulságos megismerni azt is, ami kimaradt: a tisztelettel félretolt Hilarium, a „feldarabolt” vagy centonizált, de úgy kivételesen megbecsült Prudentium, Sedulium, hogy csak a kezdet kezdetéről említsünk néhány nagy nevet. És bár zsákutcának bizonyult: még Ennodius himnuszait is. Ismétlem: tanulságul, hogy milyen nem lehet az igazán liturgikus himnusz.

A fordítás, mely Kóczán András Imre Adamik Tamás professzor vezetésével, az ELTE Bölcsészettudományi Kara Latin Nyelvi és Irodalmi Tanszékén néhány éve készült szakdolgozatának függeléke volt és itt részben átdolgozva, erősen rövidített jegyzetapparátussal olvasható, nemcsak formahűségre törekszik, hanem az eredeti szöveg hiányosságait-hibáit sem akarja pótolni-elfedni. Ahol az eredeti szöveg szinte az érthetlenségig kihagyásos vagy éppen zsúfolt, netán zavaros, itt-ott esetleg nem is természetes, hanem a jó ízlés határait súrolóan szókimondó, ez a fordításban is érzékelhető. Nem liturgikus használatra készült tehát a fordítás, hanem szemléltetésre. A gondolkodás történetében, de az irodalomban is van tanulságuk az elvetélt kísérleteknek, ha kellő kritikával — s a bármilyen komolyabb emberi teljesítményt megillető tisztelettel— közelítünk hozzájuk.

Déri Balázs